

Samningur um verndun mannréttinda og mannfrelsis (Mannréttindasáttmáli Evrópu) með breytingum sbr. samningsviðauka nr. 11

Róm, 4. nóvember 1950

Texta samningsins hefur verið breytt samkvæmt samningsviðauka nr. 3 (ETS nr. 45), sem öðlaðist gildi 21. september 1970, samningsviðauka nr. 5 (ETS nr. 55), sem öðlaðist gildi 20. desember 1971, og samningsviðauka nr. 8 (ETS nr. 118), sem öðlaðist gildi 1. janúar 1990, og innihélt einnig texta samningsviðauka nr. 2 (ETS nr. 44) sem, samkvæmt 3. mgr. 5. gr., hafði verið hluti af samningnum síðan hann öðlaðist gildi 21. september 1970. Samningsviðauki nr. 11 (ETS nr. 155) kemur í stað allra ákvæða sem breytt hefur verið eða bætt við í þessum samningsviðaukum frá og með gildistökudegi hans 1. nóvember 1998. Frá og með þeim degi var samningsviðauki nr. 9 (ETS nr. 140), sem öðlaðist gildi 1. október 1994, afnuminn og samningsviðauki nr. 10 (ETS nr. 146) þjónaði ekki lengur tilgangi sínum. Árið 2004 var samningsviðauki nr. 14, um endurbætur á eftirlitskerfi samningsins, samþykktur en hann hefur enn ekki öðlast gildi.

Ríkisstjórnir þær, sem undirritað hafa samning þennan og aðilar eru að Evrópuráðinu

hafa í huga hina almennu mannréttindafirlýsingu, sem allsherjarþing Sameinuðu þjóðanna samþykkti hinn 10. desember 1948;

hafa í huga, að yfirlýsing þessi hefur það markmið að tryggja almenna og raunhæfa viðurkenningu og vernd þeirra réttinda, sem þar er lýst;

hafa í huga, að markmið Evrópuráðs er að koma á nánari einingu aðildarríkjanna og að ein af leiðunum að því marki er sú, að mannréttindi og mannfrelsi séu í heiðri höfð og eflid;

lýsa á ný eindreginni trú sinni á það mannfrelsi, sem er undirstaða réttlætis og friðar í heiminum og best er tryggt, annars vegar með virku, lýðræðislegu stjórnarfarum og, hins vegar, almennum skilningi og varðveislu þeirra mannréttinda, sem eru grundvöllur frelsisins;

eru staðráðnar í því að stíga fyrstu skrefin að því marki að tryggja sameiginlega nokkur þeirra réttinda, sem greind eru í hinni almennu mannréttindafirlýsingu, enda eru þær stjórnir Evrópuríkja, sem sama sinnis eru og eiga sameiginlega arfleifð stjórnálahefða, hugsjóna, frelsis og réttarríkis;

hafa orðið ásáttar um það sem hér fer á eftir:

1. grein¹ – Skylda til að virða mannréttindi

Samningsaðilar skulu tryggja hverjum þeim, sem innan yfirráðasvæðis þeirra dvelst, réttindi þau og frelsi sem skilgreind eru í 1. kafla þessa samnings.

1. kafli¹ – Réttindi og frelsi

2. grein¹ – Réttur til lífs

1. Réttur hvers manns til lífs skal verndaður með lögum. Engan mann skal af ásettum ráði svipta lífi, nema sök sé sönnuð og fullnægja skuli refsidómi á hendur honum fyrir glæp sem dauðarefsingu varðar að lögum.

2. Þótt mannsbani hljótist af valdbeitingu skal það ekki talið brjóta í bága við þessa grein ef valdbeitingin er ekki meiri en ýtrasta nauðsyn krefur:

- til að verja menn gegn ólögmætu ofbeldi;
- til að framkvæma lögmæta handtöku eða til að koma í veg fyrir flóttu manns sem er í lögmætri gæslu;
- vegna löglegra aðgerða sem miða að því að bæla niður uppbot eða uppreisn.

3. grein² – Bann við pyndingum

Enginn maður skal sæta pyndingum eða ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.

4. grein¹ – Bann við þrældómi og nauðungarvinnu

- Engum manni skal haldið í þrældómi eða þrælkun.
- Eigi skal þess krafist af nokkrum manni að hann vinni þvingunar- eða nauðungarvinnu.
- Þvingunar- eða nauðungarvinnna í merkingu þessarar greinar skal eigi taka til:

- vinnu sem krafist er í samræmi við almennar reglur um tilhögun gæslu sem kveðið er á um í 5. gr. samnings þessa eða meðan á skilyrtri lausn úr slíkri gæslu stendur;
- herþjónustu eða þjónustu sem krafist er í hennar stað af mönnum sem synja herþjónustu samvisku sinnar vegna og búa við lög sem heimila slíka synjun;
- þjónustu vegna hættu- eða neyðarástands sem ógnar lífi eða velferð almennings;
- vinnu eða þjónustu sem er þáttur í venjulegum borgargarskyldum.

5. grein¹ – Réttur til frelsis og mannhelgi

1. Allir menn eiga rétt til frelsis og mannhelgi. Engan mann skal svipta frelsi nema í eftirfarandi tilvikum og þá í samræmi við þá málsmeðferð sem segir í lögum. Tilvikin eru:

- lögleg gæsla manns sem dæmdur hefur verið sekur af þar til bærum dómstóli;
- lögleg handtaka eða gæsla manns fyrir að óhlyðnast lögmætri skipun dómstóls eða til að tryggja efndir lögmætrar skyldu;
- lögleg handtaka eða gæsla manns sem efnt er til í því skyni að færa hann fyrir réttan handhafa opinbers valds, enda hvíli á honum rökstuddur grunur um afbrot eða með rökum sé talið nauðsynlegt að koma í veg fyrir að hann fremji afbrot eða komist undan að svo búnu;
- gæsla ósjálfráða manns samkvæmt löglegum úrskurði vegna eftirlits með uppeldi hans eða lögmætrar gæslu í því skyni að færa hann fyrir réttan handhafa opinbers valds;
- lögleg gæsla manns til að koma í veg fyrir að smitandi sjúkdómur breiðist út eða manns sem er andlega vanheill, áfengissjúklingur, eiturlyfjasjúklingur eða umrenningur;
- lögleg handtaka eða gæsla manns til að koma í veg fyrir að hann komist ólöglega inn í land eða gæsla manns sem vísa á úr landi eða framselja.

2. Hver sá maður, sem tekinn er höndum, skal án tafar fá vitneskju, á máli sem hann skilur, um ástæðurnar fyrir handtökunni og um sakir þær sem hann er borinn.

3. Hvern þann mann, sem tekinn er höndum eða settur í varðhald skv. c-lið 1. tölul. þessarar greinar, skal án tafar færa fyrir dómara eða annan embættismann sem að lögum hefur heimild til að fara með dómvald, og skal hann eiga kröfu til að mál hans verði tekið fyrir í dómi innan hæfilegs tíma eða hann verði látinn laus þar til dómsmeðferð hefst. Gera má það að skilyrði fyrir lausn manns úr gæslu að trygging sé sett fyrir því að hann komi fyrir dóm.

4. Hverjum þeim sem handtekinn er eða settur í gæslu skal rétt

að bera lögmæti frelsisskerðingarinnar undir dómstól er úrskurði um hana með skjótum hætti og fyrirskipi að hann skuli látinn laus ef ólögmæt reynist.

5. Hver sá sem tekinn hefur verið höndum eða settur í gæslu gagnstætt ákvæðum þessarar greinar skal eiga bótarétt sem unnt sé að koma fram.

6. grein³ – Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

1. Þegar kveða skal á um réttindi og skyldur manns að einkamálarétti eða um sök, sem hann er borinn um refsivert brot, skal hann eiga rétt til réttlátrar og opinberrar málsmeðferðar innan hæfilegs tíma fyrir sjálfstæðum og óvillhólum dómstóli. Sé skipan hans ákveðin með lögum. Dóm skal kveða upp í heyranda hljóði, en banna má fréttamönnum og almenningi aðgang að réttarhöldunum að öllu eða nokkru af siðgæðisástandum eða með tilliti til allsherjarreglu eða þjóðaröryggis í lýðfrjálsu landi eða vegna hagsmuna ungmenna eða verndar einkalífs málsaðila eða, að svo miklu leyti sem dómstóllinn telur brýna nauðsyn bera til, í sérstökum tilvikum þar sem opinber frásögn mundi torvela framgang réttvísinnar.
2. Hver sá sem borinn er sökum um refsiverða háttsemi skal talinn saklaus uns sekt hans er sönnuð að lögum.
3. Hver sá sem borinn er sökum um refsiverða háttsemi skal eigi njóta minni réttar en hér greinir:
  - a. Hann fái án tafar, á máli sem hann skilur, vitneskju í smáatriðum um eðli og orsök þeirrar ákæru sem hann sætir.
  - b. Hann fái nægan tíma og aðstöðu til að undirbúa vörn sína.
  - c. Hann fái að halda uppi vörnum sjálfur eða með aðstoð verjanda að eigin vali. Hafi hann ekki nóg fé til að greiða lögfræðiaðstoð skal hann fá hana ókeypis ef það er nauðsynlegt vegna réttvísinnar.
  - d. Hann fái að spyrja eða láta spyrja vitni sem leidd eru gegn honum. Séð skal um að vitni, sem bera honum í vil, komi fyrir dóm og séu spurð á sama hátt og þau vitni sem leidd eru gegn honum.
  - e. Hann fái ókeypis aðstoð túlks ef hann skilur hvorki né talar mál það sem notað er fyrir dómi.

7. grein⁴ – Engin refsing án laga

1. Engan skal telja sekan um afbrot hafi verknaður sá eða aðgerðaleysi, sem hann er borinn, eigi varðað refsingu að landslögum eða þjóðarétti þá framin voru. Eigi má heldur dæma mann til þyngri refsingar en lög leyfðu þegar afbrotið var framið.
2. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi torvela réttarhöld yfir nokkrum manni eða refsingu hans fyrir hvern þann verknað eða aðgerðaleysi, refsiverð samkvæmt almennum ákvæðum laga, viðurkenndum af siðmenntuðum þjóðum þá framin voru.

8. grein¹ – Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

1. Sérhver maður á rétt til friðhelgi einkalífs síns, fjölskyldu, heimilis og bréfaskipta.
2. Opinber stjórnvöld skulu eigi ganga á rétt þennan nema samkvæmt því sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, almannaheilla eða efnalegrar farsældar þjóðarinnar, til þess að fírra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu manna eða siðgæði eða réttindum og frelsi annarra.

9. grein¹ – Hugsana-, samvisku- og trúfrelsi

1. Sérhver maður á rétt á að vera frjáls hugsana sinna, samvisku og trúar. Í þessu felst frelsi manna til að breyta um trú eða sannfæringu svo og til að rækja trú sína eða sannfæringu, hvort heldur einslega eða í samfélagi með öðrum, opinberlega eða á einkavettvangi, með guðsþjónustu, boðun, breytni og helgi-haldi.
2. Frelsi manna til að rækja trú sína eða sannfæringu skal einungis háð þeim takmörkunum, sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna almannaheilla, til verndar allsherjarreglu, heilsu manna eða siðgæði eða rétti og frelsi.

10. grein¹ – Tjáningarfrelsi

1. Hver maður á rétt til tjáningarfrelsis. Sá réttur skal einnig ná yfir frelsi til að hafa skoðanir, taka við og skila áfram upplýsingum og hugmyndum heima og erlendis án afskipta stjórnvalda. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi hindra ríki í að gera útvarps-, sjónvarps- og kvikmyndafyrirtækjum að starfa aðeins samkvæmt sérstöku leyfi.
2. Þar sem af réttindum þessum leiðir skyldur og ábyrgð er heimilt að þau séu háð þeim formsreglum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, landvarna eða almannaheilla, til þess að fírra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna, mannorði eða réttindum og til þess að koma í veg fyrir uppljóstran trúnaðarmála eða til þess að tryggja vald og óhlutdrægni dómstóla.

11. grein⁵ – Funda- og félagafrelsi

1. Rétt skal mönnum að koma saman með friðsömum hætti og mynda félög með öðrum, þar á meðal að stofna og ganga í stéttarfélag til verndar hagsmunum sínum.
2. Eigi skal réttur þessi háður öðrum takmörkunum en þeim sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis eða almannaheilla, til þess að fírra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða réttindum og frelsi. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi vera því til fyrirstöðu að löglegar takmarkanir séu settar við því að liðsmenn hers og lögreglu eða stjórnarstarfsmenn beiti þessum rétti.

12. grein¹ – Réttur til að stofna til hjúskapar

Karlar og konur á hjúskaparaldri hafa rétt á að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu í samræmi við landslög um þessi réttindi.

13. grein¹ – Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

Sérhver sá sem á er brotinn sá réttur eða það frelsi hans skert, sem lýst er í samningi þessum, skal eiga raunhæfa leið til að ná rétti sínum fyrir opinberu stjórnvaldi, og gildir einu þótt brotið hafi framið opinberir embættismenn.

14. grein¹ – Bann við mismunun

Réttindi þau og frelsi, sem lýst er í samningi þessum, skulu tryggð án nokkurs manngreinarálits, svo sem vegna kynferðis, kynþáttar, litarháttar, tungu, trúarbragða, stjórnmála eða annarra skoðana, þjóðernis eða þjóðfélagsstöðu, tengsla við þjóðernisminnihluta, eigna, uppruna eða annarrar stöðu.

15. grein¹ – Skerðing réttinda á hættutímum

1. Á tímum styrjaldar eða annars almenns neyðarástands, sem ógnar tilveru þjóðarinnar, getur samningsaðili tekið til ráðstafana sem víkja frá skyldum hans samkvæmt samningi þessum að því marki sem ýtrasta nauðsyn krefur til þess að fírra áföllum, enda

séu slíkar ráðstafanir eigi í ósamræmi við aðrar skyldur hans að þjóðarétti.

- Ákvæði þetta skal þó í engu rýra gildi 2. gr., nema þegar manns-lát verða vegna löglegra hernaðaraðgerða, né heldur gildi 3. gr., 4. gr. (1. mgr.) og 7. gr.
- Hver sá samningsaðili, sem neytir þessa réttar til undansláttar, skal láta aðalfrankvæmdastjóra Evrópuráðs í té fulla vitneskju um þær ráðstafanir sem tekið hefur verið til svo og ástæður þeirra. Einnig skal hann tilkynna aðalfrankvæmdastjóra Evrópuráðs um það þegar beitingu slíkra ráðstafana linnir og ákvæðum samningsins er á ný framfylgt að fullu.

16. grein¹ – Skorður við stjórnmálaumsvifum útlendinga

Ekkert ákvæði í 10., 11. og 14. gr. skal talið geta hindrað samningsaðila í að setja skorður við stjórnmálaumsvifum útlendinga.

17. grein⁶ – Bann við misnotkun réttinda

Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlka þannig að í felist hinn minnsti réttur til handa ríki, samtökum eða einstaklingum til að takast á hendur eða aðhafast nokkuð það sem miðar að því að eyða réttindum þeim einhverjum og frelsi, sem þar er lýst, eða að því að takmarka þau umfram það sem samningurinn kveður á um.

18. grein¹ – Takmörkun á skerðingu réttinda

Takmarkanir þær á téðum réttindum og frelsi sem heimilaðar eru í samningi þessum skulu eigi við hafðar í nokkru öðru skyni en fyrir er um mælt.

II. kafli⁷ – Mannréttindadómstóll Evrópu

19. grein – Stofnun dómstólsins

Til að tryggja það að staðið sé við skuldbindingar þær sem aðilar samnings þessa og samningsviðauka við hann hafa tekist á hendur skal setja á stofn Mannréttindadómstól Evrópu sem hér á eftir verður kallaður dómstóllinn. Hann skal starfa samfelt.

20. grein – Fjöldi dómara

Dómstóllinn skal skipaður jafnmörgum dómurum og samningsaðilarnir eru.

21. grein – Hæfisskilyrði

- Dómararnir skulu vera menn grandvarir, og verða þeir annaðhvort að fullnægja kröfum um hæfi til að gegna æðri dómara-störfum eða vera lögvisir svo orð fari af.
- Dómararnir skulu skipa sæti sitt sem einstaklingar.
- Meðan kjörtímabil þeirra varir skulu dómarnir ekki taka þátt í neinni starfsemi sem er ósamrýmanleg sjálfstæði þeirra, hlutleysi eða kröfum sem gerðar eru til fulls dómara starfs. Dómstóllinn skal skera úr um öll vafaatriði varðandi framkvæmd þessarar málsgreinar.

22. grein – Kosning dómara

- Dómararnir skulu kjörnir af þinginu, af hálfu sérhvers samningsaðila, með meiri hluta greiddra atkvæða af lista með þremur mönnum sem samningsaðili tilnefnir.
- Sami háttur skal hafður á til að fylla tölu dómara við tilkomu nýs samningsaðila eða þegar sæti losnar í dómstólnum.

23. grein – Kjörtímabil

- Dómararnir skulu kosnir til sex ára í senn. Þá má endurkjósa. Kjörtímabili helmings þeirra dómara, sem kosnir eru í fyrstu kosningu, skal þó lokið að þremur árum liðnum.

- Kjörtímabili helmings þeirra dómara, sem kosnir eru í fyrstu kosningu, skal þó lokið að þremur árum liðnum.
- Til að tryggja það, svo sem fært er, að skipt verði um helming dómara þriðja hvert ár er þinginu heimilt að ákveða, áður en til síðari kosninga er gengið, að kjör eins eða fleiri dómara, er kjósa skal, skuli gilda til annars tíma en sex ára, þó eigi lengur en til níu ára né skemur en til þriggja.
- Þegar um starfstíma fleiri en eins dómara er að ræða og þingið beitir ákvæðum næstu málsgreinar á undan skal starfstími hvers ákvarðaður með hlutkesti er aðalfrankvæmdarstjóri Evrópuráðsins annast þegar að kosningu lokinni.
- Dómari, sem kjörinn hefur verið í stað annars er eigi hafði lokið kjörtímabili sínu, skal eiga sæti í dómstólnum út það kjörtímabil.
- Kjörtímabil dómara rennur út þegar þeir verða 70 ára.
- Dómarar skulu halda sæti sínu þar til aðrir koma í þeirra stað. Þeir skulu samt halda áfram að starfa að þeim málum sem þeir voru teknir við.

24. grein – Brottvikning

Því aðeins verður dómara vikið úr starfi að hinir dómarnir ákveði með tveggja þriðju meirihluta að hann fullnægi ekki lengur þeim skilyrðum sem krafist er.

25. grein – Skrifstofa og löglærðir aðstoðarmenn

Dómstóllinn skal hafa skrifstofu og skal hlutverk hennar og skipulag ákveðið í starfsreglum dómstólsins. Dómstólnum til aðstoðar skulu vera löglærðir aðstoðarmenn.

26. grein – Fullskipaður dómstóll

Fullskipaður dómstóll skal

- kjósa forseta sinn og einn eða tvo varaforseta til þriggja ára; þá má endurkjósa;
- skipa deildir til ákveðins tíma;
- kjósa forseta deilda dómstólsins; þá má endurkjósa;
- samþykka starfsreglur dómstólsins; og
- kjósa ritara og einn eða fleiri aðstoðarritara.

27. grein – Nefndir, deildir og yfirdeild

- Til að fara með mál sem lögð eru fyrir dómstóllinn skal hann starfa í nefndum sem þrjú dómara skipa, í deildum sem sjö dómara skipa og yfirdeild sem sautján dómara skipa. Deildir dómstólsins skipa nefndir til ákveðins tíma.
- Sjálfskipaður í deildina og yfirdeildina er dómari sá sem kjörinn er af hálfu þess ríkis sem er málsaðili. Fyrirfinnst enginn slíkur eða geti hann ekki tekið þátt í meðferð málsins tilnefnir aðildarríkið dómara.
- Yfirdeildina skulu einnig skipa forseti og varaforsetar dómstólsins, forsetar deilda og aðrir dómara sem valdir eru samkvæmt starfsreglum dómstólsins. Þegar máli er vísað til yfirdeildarinnar í samræmi við ákvæði 43. gr. skal enginn þeirra dómara sem sæti áttu í þeirri deild sem kvað upp dóm í málinu eiga sæti í yfirdeildinni, að undanskildum þó forseta deildarinnar og dómara þeim sem sæti átti af hálfu þess ríkis sem er málsaðili.

28. grein – Yfirlýsingar nefnda um að kæra sé ótæk

Með samhljóða atkvæðum er nefnd heimilt að lýsa ótæka eða fella af málaskrá sinni kæru einstaklings sem borin er fram samkvæmt 34. gr. þegar unnt er að taka slíka ákvörðun án frekari könnunar. Ákvörðunin skal vera endanleg.

29. grein – Ákvarðanir deilda um að kæra sé tæk og um efnishlið hennar

1. Sé ekki tekin ákvörðun í samræmi við 28. gr. skal deild kveða á um hvort kæra sem borin er fram af einstaklingi samkvæmt 34. gr. sé tæk og um efnishlið hennar.
2. Deild skal kveða á um hvort milliríkjakærur samkvæmt 33. gr. séu tækar og um efnishlið þeirra.
3. Ákvörðun um hvort kæra sé tæk skal tekin sérstaklega nema dómstóllinn, í undantekningartilvikum, ákveði að annar háttur skuli hafður á.

30. grein – Eftirgjöf lögsögu til yfirdeildarinnar

Ef mál sem deild hefur til meðferðar gefur tilefni til alvarlegs vafa um túlkun á samningnum eða samningsviðaukum við hann eða þegar ályktun um vafamál fyrir deildinni gæti leitt til niðurstöðu sem væri í ósamræmi við fyrri dóm dómstólsins, þá er deildinni heimilt hvenær sem er fyrir dómssuppkvaðningu að eftirláta yfirdeildinni lögsögu í málinu, nema því aðeins að málsaðili mót-mæli.

31. grein – Hlutverk yfirdeildarinnar

Yfirdeildin skal

1. úrskurða um kærur sem bornar eru fram samkvæmt 33. gr. eða 34. gr. þegar deild hefur eftirlátið lögsögu samkvæmt 30. gr. eða þegar máli hefur verið vísað til hennar samkvæmt 43. gr.; og
2. fjalla um beiðnir um ráðgefandi álit sem bornar eru fram samkvæmt 47. gr.

32. grein – Lögsaga dómstólsins

1. Lögsaga dómstólsins skal ná til allra málefna varðandi túlkun og framkvæmd samningsins og samningsviðauka við hann, sem vísað er til hans í samræmi við 33., 34. og 47. gr.
2. Ef ágreiningur verður um lögsögu dómstólsins sker hann úr.

33. grein – Milliríkjamáli

Sérhverjum samningsaðila er heimilt að vísa til dómstólsins meintu broti annars samningsaðila á ákvæðum samningsins og samningsviðauka við hann.

34. grein – Kærur einstaklinga

Dómstólum er heimilt að taka við kærum frá hvaða einstaklingi sem er, samtökum eða hópi einstaklinga sem halda því fram að samningsaðili hafi brotið á þeim réttindi þau sem lýst er í samningnum og samningsviðaukum við hann. Samningsaðilar skuldbinda sig til að hindra ekki á nokkurn hátt raunhæfa beitingu þessa réttar.

35. grein – Skilyrði þess að mál sé tækt

1. Dómstóllinn getur því aðeins tekið mál til meðferðar að leitað hafi verið til hlítar leiðréttingar í heimalandinu, samkvæmt almennt viðurkenndum reglum þjóðaréttar og innan 6 mánaða frá því að fullnaðarákvörðun var þar tekin.
2. Dómstóllinn skal eigi taka til meðferðar kæru einstaklings sem lögd er fyrir hann samkvæmt 34. gr. ef hún er
  - a. frá ónafngreindum aðila, eða
  - b. efnislega sú sama og mál sem þegar hefur verið rannsakað af dómstólnum eða hefur verið lagt fyrir til rannsóknar eða úrskurðar á alþjóðavettvangi og felur ekki í sér neinar nýjar upplýsingar sem máli skipta.
3. Dómstóllinn skal lýsa ótæka hverja þá kæru einstaklings sem borin er fram samkvæmt 34. gr. sem hann telur ósamrýmanlega ákvæðum samningsins, augljóslega illa grundaða eða fela í sér misnotkun á kæruréttinum.
4. Dómstóllinn skal vísa frá hverri þeirri kæru sem hann telur

ótæka samkvæmt þessari grein. Honum er heimilt að gera það á hvaða stigi málflyttingsins sem er.

36. grein – Málsaðild þriðja aðila

1. Nú er ríkisborgari samningsaðila kærandi og hefur samningsaðili þá rétt til að bera fram skriflegar athugasemdir og taka þátt í munnlegum málflytningi í öllum málum fyrir deild og yfirdeildinni.
2. Í því skyni að tryggja rétta dómnsniðurstöðu er forseta dómstólsins heimilt að bjóða sérhverjum samningsaðila sem ekki er aðili að málaferlunum eða manni sem málið varðar og ekki er kærandi að leggja fram skriflegar athugasemdir eða taka þátt í munnlegum málflytningi.

37. grein – Kærur felldar niður

1. Dómstóllinn getur ákveðið á hvaða stigi málsmeðferðar sem er að fella kæru af málaskrá sinni þegar aðstæður gefa tilefni til að ætla að:
  - a. kærandi hyggist ekki fylgja kæru sinni eftir, eða
  - b. málinu hafi verið ráðið til lykta, eða
  - c. af einhverri annarri ástæðu sem dómstóllinn sannreynir, sé ekki lengur réttlætanlegt að halda áfram að fjalla um kæruna. Dómstóllinn skal þó halda áfram rannsókn kærunnar ef nauðsynlegt er til þess að mannréttindi þau sem skýrgreind eru samningi þessum eða samningsviðaukum við hann séu virt.
2. Dómstóllinn getur ákveðið að taka kæru að nýju á málaskrá sína ef hann telur að aðstæður réttlæti það.

38. grein – Rannsókn máls og sáttaumleitanir

1. Ef dómstóllinn lýsir kæru tæka skal hann
  - a. framkvæma athugun á málinu með fulltrúum málsaðila og ef þörf krefur framkvæma rannsókn sem þeim ríkjum sem hlut eiga að máli er þá skylt að greiða fyrir í hvívetna;
  - b. vera málsaðilum til reiðu við að ná sáttum í málinu enda sé við þær að fullu gætt þeirra mannréttinda sem skilgreind eru í samningnum og samningsviðaukum við hann.
2. Það sem fram fer samkvæmt b. lið 1. mgr. skal vera trúnaðarmál.

39. grein – Sáttagerð

Ef sættir takast skal dómstóllinn fella málið af málaskrá sinni með ákvörðun sem skal vera stutt greinargerð um málsatvik og þá lausn sem náðist.

40. grein – Opinber málsmeðferð og aðgangur að málgögnum

1. Málsmeðferð skal vera opinber nema dómstóllinn ákveði annað í sérstökum tilvikum.
2. Skjöl í vörslu ritara skulu vera aðgengileg almenningi nema forseti dómstólsins ákveði annað.

41. grein – Sanngjarnar bætur

Dómstóllinn skal ef nauðsyn krefur veita sanngjarnar bætur til þess aðila sem orðið hefur fyrir tjóni ef hann kemst að þeirri niðurstöðu að um brot á samningnum eða samningsviðaukum við hann hafi verið að ræða og ef löggjöf viðkomandi samningsaðila heimilar aðeins að veittar séu bætur að hluta.

42. grein – Dómar uppkveðnir í deildum

Dómar uppkveðnir í deildum skulu vera endanlegir í samræmi við ákvæði 2. mgr. 44. gr.

43. grein – Vísun máls til yfirdeildar

1. Sérhverjum málsaðila er heimilt þegar um óvenjuleg mál er að ræða að óska eftir því innan þriggja mánaða frá dagsetningu dóms deildar að málinu sé vísað til yfirdeildarinnar.
2. Nefnd fimm dómara yfirdeildarinnar skal verða við beiðninni ef málið vekur alvarlega spurningu varðandi túlkun eða framkvæmd á samningnum og samningsviðaukum við hann eða alvarlegt deiluefni sem er almennt mikilvægt.
3. Samþykki nefndin beiðnina skal yfirdeildin ljúka málinu með dómi.

44. grein – Endanlegir dómur

1. Dómur yfirdeildarinnar skal vera endanlegur.
2. Dómur deildar skal vera endanlegur.
  - a. Þegar málsaðilar lýsa yfir að þeir muni ekki óska þess að málinu verði vísað til yfirdeildarinnar, eða
  - b. Þrem mánuðum frá dagsetningu dómsins ef ekki hefur verið óskað eftir að málinu sé vísað til yfirdeildarinnar, eða
  - c. Þegar nefnd yfirdeildarinnar vísar frá beiðni um málskot samkvæmt 43. gr.
3. Endanlegur dómur skal birtur.

45. grein – Rökstuðningur dóma og ákvarðana

1. Rökstyðja skal dóma og ákvarðanir sem lýsa kærur tækar eða ótækar.
2. Ef dómur verður ekki sammála um dóm sinn að öllu eða einhverju leyti skal hver dómari hafa rétt til að skila sérálit.

46. grein – Bindandi áhrif dóma og fullnusta þeirra

1. Samningsaðilar heita því að hlíta endanlegum dómi dómstólsins í hverju því máli sem þeir eru aðilar að.
2. Endanlegur dómur dómstólsins skal fenginn ráðherrernefndinni sem hefur umsjón með fullnustu hans.

47. grein – Ráðgefandi álit

1. Dómstólnum er heimilt ef ráðherrernefndin æskir að láta uppi ráðgefandi álit um lögræðileg atriði er varða túlkun samningsins og samningsviðauka við hann.
2. Eigi má í slíkum álitstærðum fjalla um nokkurt atriði er varðar efni eða umfang réttinda þeirra eða mannfrelsis, er fjallað er um í 1. kafla samningsins og samningsviðaukum við hann, né heldur um önnur atriði sem dómstóllinn eða ráðherrernefndin kynni að þurfa að taka afstöðu til í framhaldi af málskotum er efnit kynni að verða til í samræmi við samninginn.
3. Til þess að ákvörðun ráðherrernefndarinnar um að æskja álits dómstólsins nái fram að ganga þarf meirihluta atkvæða fulltrúa þeirra er rétt eiga til setu í nefndinni.

48. grein – Ráðgefandi lögsaga dómstólsins

Dómstóllinn sker úr um það hvort ósk um álit er ráðherrernefndin ber fram sé innan verksviðs hans eins og það er skilgreint í 47. gr.

49. grein – Rökstuðningur ráðgefandi álits

1. Álit dómstólsins skal vera rökstutt.
2. Nú er álit eigi að öllu eða nokkru leyti einróma, og ber hverjum dómara þá réttur til að setja fram sérálit.
3. Áliti dómstólsins skal skilað til ráðherrernefndarinnar.

50. grein – Kostnaður við dómstólinn

Evrópuráðið skal standa straum af kostnaði við dómstólinn.

51. grein – Sérrettindi og friðhelgi dómara

Dómarar skulu við störf sín njóta þeirra sérrettinda og friðhelgi sem greind eru í 40. gr. stofnskrár Evrópuráðsins og þeim samningum sem gerðir hafa verið samkvæmt henni.

III. kafli^{8,9} – Ýmis ákvæði
52. grein¹ – Fyrirspurnir aðalframkvæmdastjóra

Samningsaðilum er skylt, þegar aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs óskar þess, að gera grein fyrir því hvernig landslög þeirra tryggja raunhæfa framkvæmd ákvæða samnings þessa.

53. grein¹ – Verndun núverandi mannréttinda

Ekkert ákvæði í samningi þessum skal túlka þannig að það takmarki eða rýri nokkur þau mannréttindi og mannfrelsi sem tryggð kunna að vera í löggjöf aðila samnings þessa eða með öðrum samningi sem hann er aðili að.

54. grein¹ – Vald ráðherrernefndarinnar

Ekkert ákvæði samnings þessa skal rýra vald það sem ráðherrernefndinni er fengið í stofnskrá Evrópuráðs.

55. grein¹ – Útilokun annarra úrræða til að leysa úr ágreiningi

Samningsaðilarnir eru ásáttir um að þeir muni ekki, nema um annað sé sérstaklega samið, notfæra sér samninga, sáttmála eða yfirlýsingar sem í gildi eru þeirra á milli til að leggja með málskoti ágreining um túlkun og framkvæmd samnings þessa til annars konar úrlausnar en hann mælir fyrir um.

56. grein¹⁰ – Svæðisbundið gildissvið

- 1.¹¹ Hvert ríki getur, þegar það fullgildir samning þennan eða hvenær sem er eftir það, lýst því yfir með tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs að samningur þessi skuli, þó með fyrirvara skv. 4. mgr. þessarar greinar, gilda fyrir öll eða einhver af þeim landsvæðum sem það gegnir fyrir á alþjóðavettvangi.
2. Samningurinn skal gilda fyrir það eða þau landsvæði, sem greind eru í tilkynningu, að 30 dögum liðnum frá því að tilkynningin berst aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs
3. Ákvæðum samnings þessa skal þó beitt á slíkum landsvæðum með fullri hliðsjón af því hversu háttar til á hverjum stað.
- 4.² Hvert það ríki, sem gefið hefur yfirlýsingu í samræmi við 1. tölul. þessarar greinar, getur hvenær sem er síðar lýst því yfir vegna eins eða fleiri landsvæða þeirra, sem yfirlýsingin tekur til, að það fallist á að dómstóllinn sé bær um að taka við kærnum frá einstaklingum, samtökum eða hópum einstaklinga, skv. 34. gr. samnings þessa.

57. grein¹ – Fyrirvarar

1. Hverju ríki skal heimilt við undirritun samnings þessa eða afhendingu fullgildingarskjals síns að gera fyrirvara um tiltekin ákvæði samningsins að svo miklu leyti sem gildandi löggjöf á landsvæði þess er ekki í samræmi við það ákvæði. Fyrirvarar almenns eðlis skulu óheimilir samkvæmt þessari grein.
2. Sérhverjum fyrirvara samkvæmt þessari grein skal fylgja stutt greinargerð um þá löggjöf sem um er að ræða.

58. grein¹ – Uppsögn

1. Samningsaðila skal einungis heimilt að segja upp samningi þess-

um að liðnum fimm árum frá því að hann gerðist aðili að honum og með sex mánaða uppsagnarfresti sem greindur sé í tilkynningu til aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs, en hann skal skýra öðrum samningsaðilum frá uppsögninni.

2. Slík uppsögn skal ekki leysa samningsaðila undan skyldum sínum samkvæmt samningi þessum hvað varðar verknað sem fara kann í bág við slíkar skuldbindingar og hann kann að hafa framið áður en uppsögnin tók gildi.
3. Hver sá samningsaðili, sem gengur úr Evrópuráðinu, skal slíta aðild sinni að samningi þessum með sömu skilmálum.
- 4.¹² Samningi þessum má segja upp í samræmi við ákvæði töluðanna hér að ofan hvað varðar hvert það landsvæði sem lýst hefur verið yfir að hann taki til skv. 56. gr.

59. grein¹³ – Undirritun og fullgilding

1. Aðilum Evrópuráðs skal heimilt að undirrita samning þennan. Hann skal fullgiltur. Fullgildingarskjöl skal afhenda aðalframkvæmdastjóra Evrópuráðs til vörslu.
2. Samningur þessi skal taka gildi þegar tíu ríki hafa afhent fullgildingarskjöl sín.
3. Hvað varðar hvert það ríki, sem undirritað hefur samninginn og fullgildir hann eftir þetta, skal hann taka gildi daginn sem fullgildingarskjalið er afhent.
4. Aðalframkvæmdastjóri Evrópuráðs skal tilkynna öllum aðilum Evrópuráðs um gildistöku samningsins, nöfn þeirra ríkja sem hafa fullgilt hann og afhendingu allra fullgildingarskjala sem síðar kunna að berast.

Gjört í Róm hinn 4. nóvember 1950 í einu frumriti á ensku og frönsku, og skulu báðir textarnir jafngildir. Samninginn ber að geyma í skjalasafni Evrópuráðsins.

Tilvísanir

- 1 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 2 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 3 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 4 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 5 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 6 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 7 Nýr kafli 11 í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 8 Nýr kafli 11 í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 9 Greinar í þessum kafla eru endurnúmeraðar í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155)
- 10 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).
- 11 Texta breytt í samræmi við ákvæði bókunnar nr. 11 (ETS nr. 155)
- 12 Texta breytt í samræmi við ákvæði bókunnar nr. 11 (ETS nr. 155)
- 13 Fyrirsögn bætt við í samræmi við ákvæði bókunar nr. 11 (ETS nr. 155).